

Załącznik nr 2 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

Toruń, dn. 30 stycznia 2017 r.

Dr Milena Korycka-Zirk
Adiunkt w Katedrze Teorii Prawa i Państwa
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Ul. Bojarskiego 3, p. 250
87-100 Toruń
email: korycka@umk.pl
milenakorycka@gmail.com
tel. kom.: 509777752
Adres korespondencyjny:
Milena Korycka-Zirk
Ul. Szosa Lubicka 8/7
87-100 Toruń

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: Milena Korycka-Zirk
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:
  - doktor nauk prawnych w zakresie prawa nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dnia 20 czerwca 2006 r. na podstawie rozprawy doktorskiej *Zasady prawa w praktyce stosowania prawa*, promotor: prof. zw. dr hab. Lech Morawski
  - magister w zakresie prawa – tytuł z wynikiem bardzo dobrym uzyskany 27 czerwca 2001 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:
  - 2001-2006 – studia doktoranckie w Katedrze Teorii Prawa i Państwa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
  - od 30 listopada 2006 r. do chwili obecnej – zatrudnienie na stanowisku adiunkta w Katedrze Teorii Prawa i Państwa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
  - 2001-2005 – aplikacja sądowa pozaetatowa w obszarze właściwości Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
  - 2006 – umowa o dzieło : przeprowadzenie wykładu autorskiego „Zasady tworzenia prawa” w wymiarze 60 h z Toruńską Szkołą Wyższą na kierunku Administracja

4. Wykazane osiągnięcia wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. Poz. 882):

a) Tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

Autorstwo monografii: *Filozoficznoprawny wymiar kontroli konstytucyjności*

b) Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:

Milena Korycka-Zirk, *Filozoficznoprawny wymiar kontroli konstytucyjności*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Wydawnictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2017, ISBN 978-83-7285-816-0.

c) Omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Monografia „Filozoficznoprawny wymiar kontroli konstytucyjności” jest refleksem połączenia modelowych rozwiązań kontroli konstytucyjności z filozoficznoprawnymi i teoretycznoprawnymi uwikłaniami faktycznej genezy przyjętych paradygmatów realizacji standardu konstytucyjności prawa. Celem pracy jest wykazanie, że pozbawianie analizy kontroli konstytucyjności prawa jej szerszego wskazanego kontekstu skutkuje redukcją pojęcia konstytucyjności prawa szczególnie kłopotliwą w sytuacji uzasadniania efektu wykładni konstytucji będącej istotą faktycznego, realnego zapewniania supremacji normy konstytucyjnej w porządku prawnym.

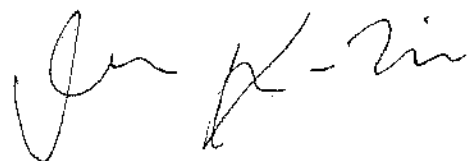
Realizacja tak założonego celu badawczego wymagała więc w pracy głębokiej refleksji nad złożonością czynników warunkujących finalny efekt w postaci oceny porządku prawnego jako wypełniającego standard dominacji normy konstytucyjnej w systemie norm prawnych i tym samym zapewnienie kontynuacji myśli konstytucjonalizmu zorientowanej na stosowanie prawa w sposób gwarantujący istotność konstytucji w praktyce stosowanie prawa.

Szczególnie newralgiczne dla zapewnienia supremacji konstytucji potraktowano możliwe wyjaśnienie istoty konstytucji, prawne zapewnienie gwaranta założonej istoty konstytucji, przyjęcie modelowe kontroli zgodności prawa z tak zakładaną istotą konstytucji i realność zapewniania rozwiązania modelowego w postaci przyjętych metod interpretacji konstytucji. Jednocześnie wskazane newralgiczne punkty analizy w pracy uwewnętrzniane są w postaci dyskursu filozoficznopolitycznego ujawniającego zakorzenienie problematyki konstytucyjności prawa w przyjętej w strukturze władzy publicznej relacji między jednostką a państwem. Tym samym standard konstytucyjności prawa staje się kluczowy dla realizacji autonomii jednostki i zapewniania w dyskursie konstytucyjnym słyszalności i istotności interesów jednostki pomijanych w większościowych dyskursach parlamentarnych. Kluczowym i będącym punktem wyjścia podejmowanych w pracy analiz jest więc wskazanie możliwych form gwaranta

konstytucyjności w kontekście zapewnienia standardu bycia każdej jednostki równie istotnej z punktu widzenia dyskursu konstytucyjnego implikacją czego jest realna kontynuacja zasady suwerenności ludu, przy przyjętym w pracy rozumieniu tego ostatniego jako klasy jednostek z równie istotnymi prawami i wolnościami a nie jako agregatu abstrakcyjnej, bliżej nie określonej woli konstytuującej władzy. Konstytuującą władzę suwerena postrzeganego jako klasa jednostek czynię osią analizy możliwych metod interpretacji konstytucji, uwidaczniając jednocześnie złożoność i filozoficznoprawną i teoretycznoprawną stosowania normy konstytucyjnej.

Odpowiedź na pytanie o istocie zapewniania standardu konstytucyjności przez gwaranta konstytucji, o sposobie postrzegania relacji jednostka-państwo, o wpływie suwerena (wraz z analizą tego pojęcia z punktu widzenia sposobu wyjaśnienia samego jego rozumienia ale też potrzeby czy też braku potrzeby dynamiki w przyjętej konstrukcji ludu jako podstawy interpretacji konstytucji nawiązującej do realizacji woli suwerena przez jego gwaranta) na przyjmowane rozumienie konstytucji są podstawą stosowanych metod interpretacji konstytucji i wyważania interesu jednostkowego i publicznego będących podstawą kontroli konstytucyjności. Jednocześnie wykładnia konstytucji i balansowanie kolidujących interesów jako podstawa dyskursu konstytucyjnego tkwiące u podstaw kontroli konstytucyjności prawa są procesami mającymi głębokie zakorzenienie w kształtowanej w ramach praktyki stosowania normy konstytucyjnej uwarunkowania interpretacyjnego dyskursu prawniczego i kształtowanych metod interpretacji oraz rozumień pojęć konstytucyjnych które wykraczają poza konkretne rozwiązania przyjętych postanowień konstytucyjnych. Zestawienie kształtowanych prawniczo metod interpretacji konstytucji z analizą normy konstytucyjnej, może uwidaczniać -w zależności od przyjętych założeń metodologicznych- ich redukcyjny charakter polegający na eliminacji z tego procesu kontekstu filozoficznoprawnego. Przede wszystkim jednak z punktu widzenia filozoficznopolitycznego bliższe badanie metod interpretacji jest w stanie poddać analizie kontrowersyjną tezę o możliwym plain meaning tekstu konstytucji, rozważyć celowość rozwiązań alienujących normę konstytucyjną od analiz innych niż normatywne, które łącznie z założeniem autonomiczności normy konstytucyjnej proces kontroli konstytucyjności prowadzają do -zakładanej a wątpliwej z punktu widzenia analiz faktycznych- rozumowania czysto-naukowego. Łączenie natomiast w metodzie konstytucyjnej pojęcia normy z jej genezą filozoficznoprawną skutkuje dyskusją wokół pojęcia sędzia konstytucyjny, bezpośrednio stosowania konstytucji, wokół kelsenowskiego autorytetu normy kompetencyjnej jako podstawy oceny właściwego podmiotu kontroli. Zwieńczeniem więc rozważań filozoficzno- i teoretycznoprawnych nad możliwym uzasadnieniem i efektywnością zapewnienia standardu konstytucyjności prawa jest wykazanie, z jednej strony związku metody wykładni konstytucji z pojęciem konstytucyjności prawa, z drugiej wykazanie bardzo istotnego, teoretycznego aspektu interpretacji normy konstytucyjnej. Aspekt ten bowiem jest uwarunkowany metodoktrynalnie, co przejawia się w przyjętych podstawach wykładni. Założenie bezpośredniego stosowania konstytucji analizowane więc powinno być w związku z refleksją o realnej potrzebie zapewnienia supremacji

normy konstytucyjnej, a wykładnia w zgodzie z konstytucją jest elementem zapewniania standardu konstytucyjności prawa nie tylko w orzecznictwie sądu konstytucyjnego. Właściwe natomiast rozumienie autonomiczności normy konstytucyjnej powinno uwzględniać nieostry zakres pojęcia sędzia konstytucyjny. Klasyczny z kolei wymiar wertykalny stosowania normy konstytucyjnej, akcentujący istotność w myśli konstytucjonalizmu limitacji władzy publicznej, stanowi podstawę refleksji o standardzie autonomiczności jednostki w sposób filozoficznoprawnie uwarunkującym metody wykładni konstytucji.

Analiza poszczególnych jednostek systematyzacyjnych pracy oddaje więc kolejność przeprowadzanych analiz umożliwiających linearnie formułowanie implikowanych następczych wniosków u podstaw których tkwi rozumowanie je poprzedzające a ujęte we wcześniejszych częściach monografii.

Rozdział pierwszy poddaje więc pod rozwałę przede wszystkim istotność wyjaśnienia istoty konstytucji i jej gwaranta, wskazując jednocześnie klasycznie postrzegane zagrożenie wypaczenia standardu konstytucyjności w relacji jednostka-państwo, zwracając jednak na ewolucję myśli konstytucjonalizmu warunkujące możliwe interpretacje globalne zjawiska konstytucyjności prawa, nie stanowiące jednak w danym momencie rozwoju konstytucjonalizmu charakteru mogącego zmienić zakładany klasyczny paradygmat konstytucjonalizmu łączony z państwem. Istotnymi dla przybliżenia wskazanych czynników, w najwyższym stopniu warunkujących kontrolę konstytucyjności, przyjęto w pracy założenia o niecelowości i potencjalnie ograniczającym charakterze prób zamykania pojęcia konstytucyjność, konstytucjonalizm, konstytucja w postaci regulujących czy konstrukcyjnych definicji. Te bowiem przejawiają pierwotne aksjomatyczne przekonanie o braku ewolucji myśli konstytucjonalizmu, są więc wyrazem dominacji określonych paradygmatów terminologicznych w sposób znaczący mogącymi wpływać na redukcyjny charakter analiz metodologicznych w zakresie wykładni normy konstytucyjnej.

Przybliżenie pojęcia gwaranta konstytucyjności jest konfrontacją koncepcji judicial review, koncepcji Carla Schmitta i Hansa Kelsena, z których dwie ostatnie traktuje praca jako efekt żywej debaty konstytucyjnej na gruncie europejskim. Celem rozdziału jest wskazanie uwikłania filozoficzno- i teoretycznoprawnego ostatecznych koncepcji gwaranta konstytucyjności, które analizowane łącznie pozwalają wskazać niekonsekwencję bądź odwrotnie konsekwencję i koherencję koncepcji. Porównawcza analiza wskazuje, która z koncepcji obarczona może być problemem braku konsekwentnie naukowej implikacji w praktyce działania sądu konstytucyjnego. Zwraca również uwagę na konsekwencje społeczno-polityczne przyjętych założeń gwaranta konstytucyjności zwłaszcza w kontekście realizacji bądź nie realizacji przez tego ostatniego interesów suwerena. Newralgiczne dla zestawienia koncepcji schmittowskiej i zdekoncentrowanej jest zwłaszcza pojęcie suwerena, które w pierwszej wskazanej koncepcji można określić jako mobilnie lokowane i zdeterminowane uzasadnieniem aktualnie-politycznym, podczas gdy druga z koncepcji zakorzeniona jest w klasyczno-liberalnym rozumieniu suwerena-ludu dzierżyciela praw podmiotowych, z którego władzy najwyższej pochodzi wszelka władza ustrojowa. Elementem w sposób istotny

wpływającym na dalszy tok argumentacji pojawiającej się w pracy jest -będący jednocześnie w nieoderwalnym związku z czynionymi w pracy analizami- założenie o tym co jest istotą konstytucji. Przesłanka ta bowiem będzie szczególnie istotna dla uzasadniania efektów i metod interpretacji pojęć konstytucyjnych i zamykania bądź nie konstytucji w jej tekście (zważywszy jednocześnie- o czym w rozdziale drugim- na wszelkie niekonsekwencje ujawniane w praktyce orzecznictwa konstytucyjnego w razie przyjęcia formalnej koncepcji konstytucji).

Rozdział drugi to analiza normy konstytucyjnej z dwóch perspektyw: filozoficzno- i teoretycznoprawnej. Przyjęte założenia w tym zakresie są nie tyle konfrontowane w postaci możliwych zwłaszcza teoretycznoprawnych koncepcji zasady prawa jako normy (te bowiem w monografii są przyjęte jako rezultat wcześniejszych analiz autorki poczynionych w pracy „Teorie zasad prawa a zasada proporcjonalności”) ile stanowią przesłanki teoretycznoprawne dla analizy ich znaczenia w procesie kontroli konstytucyjności prawa.

Istotnym aspektem rozdziału jest uzasadnienie supremacyjnej roli normy konstytucyjnej pośród innych norm prawnych. Umocowanie roli najwyższej normy konstytucyjnej można bowiem oprzeć na argumentach filozoficznoprawnych, a więc akcentować istotę supremacyjnego jej charakteru materialnymi lub formalnymi czynnikami będącymi elementem szerszego kontekstu zmierzającego do wyjaśnienia jaka jest natura normy konstytucyjnej i prawa jako takiego i na argumentach teoretycznoprawnych, a więc wskazując specyfikę normy konstytucyjnej jako zasady prawnej. Połączenie jednak tych dwóch płaszczyzn analiz wskazuje jak ważne jest postrzeganie procesu ważenia interesu jednostki i interesu publicznego z uwzględnieniem tych dwóch perspektyw. Ocena bowiem zachowania równowagi oby tych typów interesów w porządku prawnym jest istotą kontroli konstytucyjności prawa, z perspektywy teorii prawa ujmowanej w pojęciu balansowania. Konstytucjonalizm liberalny zakładający kolizje norm wyrażających różne interesy i brak absolutyzmu (bezwzględności) ochrony normy konstytucyjnej uwidacznia jak sądownictwo konstytucyjne poprzez decyzje o proporcjonalności czy dysproporcjonalności ograniczenia konstytucyjnego prawa jednostkowego implikuje nadanie rozumienia tejże normie i przyznania jej tym samym określonej wagi w kulturze prawnej. Koncepcja normy konstytucyjnej nieodłącznie wraca więc w stosowanej metodzie interpretacji konstytucji, w ramach której ujawnia się preferencja określonej relacji między jednostką i reprezentowaną w dyskursie ustawowym większością. Dyskurs konstytucyjny determinuje dyskurs prawny- czyli stanowi o konsekwencjach dla pozostałych norm systemu prawnego i kształtuje kulturę prawną danego porządku prawnego. Jednocześnie analiza postanowień konstytucji z punktu widzenia tego dwupłaszczyznowego wymiaru normy konstytucyjnej pozwala przeanalizować przyjmowane paradygmaty co do granic pojęcia konstytucja i późniejszego wyjaśnienia bezpośredniego jej stosowania i z zasady tej wywodzonego rozumienia pojęcia sędzia konstytucyjny.

Rozdział trzeci i czwarty są zestawieniem modelowych rozwiązań w zakresie możliwych form zapewniania standardu konstytucyjności prawa z jednoczesnym uzasadnieniem

ich podstaw teoretyczno- i filozoficznoprawnych. Analiza zmierza jednocześnie do wskazania konsekwencji i efektywności rozwiązań modelowych dla zapewnienia autonomiczności jednostki w konfrontacji z władzą publiczną. Zestawienie kelsenowskiego - „naukowego”, z założenia apolitycznego, abstrakcyjnego- rozwiązania w zakresie sądownictwa konstytucyjnego, ze zdekoncentrowanym, ewolucyjnie i orzeczniczo kształtowanym incydentalnym jej przeciwstawieniem, w sposób nieunikniony rodzi pytania o uzasadnienie kompetencji sądownictwa do kontroli konstytucyjności, jej granice i związków z realizacją woli suwerena. Modelowe rozwiązania są więc konfrontacją kelsenowskiej metody normatywnej-„naukologicznej” kontroli norm z modelem kontroli rodzącym się na kanwie konkretnego sporu prawnego. Zapewnienie in concreto jednostce ochrony konstytucyjnej rozwinęło kulturową supremację normy konstytucyjnej w porządku prawnym, z której to zasady wywiedziona jest z kolei właściwość sądu do zapewniania tego standardu relewancji normy konstytucyjnej w potencjalnie każdym sporze prawnym.

Rozdział V jest wskazaniem konsekwencji przyjętego modelu kontroli konstytucyjności i akcentowanego lub odrzucanego uwikłania metod interpretacji konstytucji w jej podstawy filozoficznoprawne. Analiza więc doktryn wykładni konstytucji czyniona jest z punktu widzenia ich związku z realizacją woli suwerena aktualnego czy historycznego, ponadto z perspektywy potencjalnego aktywizmu i samoograniczenia sędziowskiego jako elementu relacji wzajemnej władz, oraz z uwzględnieniem aktywistycznego bądź nakierowanego na ograniczenie dyskrejonalności stosunku interpretatora do tekstu konstytucji. Czynniki te są głównymi osiami koncepcji możliwych granic w wykładni konstytucji w ramach procesu kontroli konstytucyjności prawa. Analiza metod wykładni konstytucji bazująca na ukształtowanych doktrynach interpretacji konstytucji dokonywana w oparciu o literaturę amerykańską ma na celu po pierwsze, wskazać - widoczny z tej perspektywy- związek wykładni normy konstytucyjnej z jej genezą filozoficznoprawną i po drugie, wskazać szeroki aspekt możliwej relacji: sędzia konstytucyjny-tekst konstytucji.

Rozdział VI jest natomiast analizą ujawnionych w rozdziale poprzednim newralgicznych momentów w interpretacji konstytucji uwarunkowanych filozoficznopolitycznie. Perspektywa ta, często nieuzupełniana, stanowi jednak istotny czynnik tkwiący u podstaw przyjmowanej metody interpretacyjnej. Wyeksponowany jest więc w tym rozdziale problem roli tekstu konstytucji, intencji twórców konstytucji, potencjalny aktywizm w interpretacji, analizowane z punktu widzenia relacji suweren - sędzia konstytucyjny.

Rozdział VII, zamykający pracę jest próbą redefinicji paradygmatu kelsenowskiej metody normatywnej analizy normy konstytucyjnej jako podstawy oceny konstytucyjności prawa, tak aby zapewnić efektywność standardu konstytucyjności prawa i wskazać istotność podłoża filozoficznoprawnego i teoretycznoprawnego dla kontroli konstytucyjności. Metoda konstytucyjna zakładająca szersze rozumienie pojęcia sędzia konstytucyjny, faktycznie implikuje bezpośrednie stosowanie konstytucji w ramach sądownictwa zwykłego, wymaga refleksji nad rozumieniem pojęcia wykładni w zgodzie z konstytucją i nad pojęciem autonomiczności pojęć konstytucyjnych. Metoda

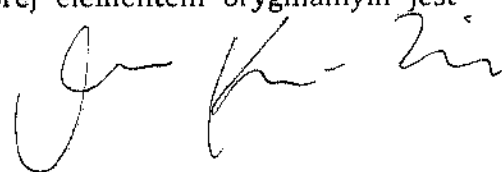
konstytucyjna stanowić ma konsekwencję łączenia kontroli konstytucyjności z myślą konstytucjonalizmu, wniosek z rozumienia pojęcia norma konstytucyjna uwzględniającego jej filozoficznoprawne i teoretycznoprawne podstawy i traktowania modelu kontroli konstytucyjności w sposób poddany pierwotnemu celowi kontroli jakim jest zapewnienie w dyskursie konstytucyjnym relewancji praw jednostki zwłaszcza w sytuacji ich pomijania w większościowym dyskursie ustawowym.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych(artystycznych):

Monografia „Teorie zasad prawa a zasada proporcjonalności”, LexiNexis(WoltersKluwer), Warszawa 2012, ISBN 978-83-7806-225-7, (napisana na kanwie pracy doktorskiej) jest refleksją teoretycznoprawną nad zasadą prawa jako normą prawną. Analiza ma charakter konfrontacji - zdominowanego dogmatycznie, tradycyjnego ujęcia zasady i - możliwych alternatywnych jej rozumień, których najistotniejszą cechą łączącą jest wykazanie związku przyjmowanej koncepcji z praktycznym stosowaniem tego typu normy. Zwieńczeniem więc pracy jest badanie stosowania zasady proporcjonalności ujawniające najjaskrawiej efektywność i weryfikowalności przyjmowanych koncepcji teoretycznych zasady prawa. Celem więc finalnym jest wskazanie koniecznego związku pojęcia zasady prawnej, i jej aplikacji, w jej ramach bowiem ujawnia się dopiero istota zasady. Refleksją szczególnie ważną z perspektywy stosowania tego typu normy jest podkreślenie uwarunkowania kulturowego prawnej wagi zasady, ujawniającej się realnie w procesie balansowania a więc stosowania zasady proporcjonalności.

Monografia „ Logiczne zagadnienia prawoznawstwa” (napisana we współautorstwie z T. Bekrychtem i K. Dobrzenieckim), Towarzystwo Naukowe Organizacji i Wydawnictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2017, ISBN 978-83-7285-760-6 (mój wkład : 42, 5 %), to przede wszystkim próba wykazania zastosowań i związków rozumowań formalnych i specyficznie prawniczego rozumienia kategorii syntaktycznych, takich jak nazwa, zdanie i funktory (spośród których szczególnie istotną rolę odgrywają funktory zdaniotwórcze). Nacisk w pracy kładziony jest na semiotykę jako wiedzę dającą bardzo istotne narzędzie poznawcze w procesie rozumienia tekstu prawnego. Analizy poczynione w pracy są przy tym przeprowadzane z uwzględnieniem specyficzności -z punktu widzenia filozofii nauki- łączenia metod formalnych z rozumowaniami prawniczymi. Praca jest więc jednocześnie refleksją nad możliwymi granicami, efektywnością i celowością metodologicznego wykorzystania zero-jedynkowych wnioskowań w nauce społecznej jaką jest nauka prawa, z uwzględnieniem jednocześnie oryginalności interpretacji prawniczej.

Praca „Logika prawnicza. Kompendium”, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora, Toruń 2015, ISBN 978-83-7285-781-1, współautorstwo z Karolem Dobrzenieckim (mój wkład w powstanie pracy: 67,62 %-na podstawie ilości stron, rozdziały napisane przeze mnie: I, II,III,IV,V,VI,VII), to zorientowana dydaktycznie pozycja książkowa, której elementem oryginalnym jest

przede wszystkim zastosowana metoda weryfikacji wiedzy czytelnika na podstawie zestawienia zagadnień logiczno-prawnych z ich egzemplifikacją bazującą na typowych dla rozumowań prawniczych przykładach aplikacji prawa czy analizach tekstu prawnego. Każdy z rozdziałów pracy, będących moim autorstwem poprzedzony jest schematyczno-obrazowym (bazującym na koncepcji mind-mapping) przedstawieniem materii, której weryfikacja następuje poprzez wykonanie zadań ćwiczeniowych.

Zbliżoną metodę weryfikacji wiedzy, z zakresu z kolei podstaw jurysprudencki - a więc prawoznawstwa - zastosowano w pracy „*Wstęp do prawoznawstwa. Ćwiczenia i materiały*”, Towarzystwo Naukowe i Organizacji i Wydawnictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2017, ISBN 978-83-7285-809-2, napisaną we współautorstwie z Karolem Dobrzeńskim (mój wkład w powstanie pracy: 72,26 % - na podstawie ilości stron, rozdziały napisane przeze mnie: I, V, VII, VIII, IX, XII). Celem rozdziałów ćwiczeń skonstruowanych przeze mnie jest uogólniająca perspektywa nauczania, od szczegółu do ogółu, zmierzająca do wykazania dydaktycznego związku tradycyjnie formalno-dogmatycznie przedstawianego prawoznawstwa z jego realnymi, praktycznymi zastosowaniami i tym samym możliwą odmienną próbą wyjaśnienia podstawowych pojęć i instytucji prawnych poprzez przede wszystkim wskazanie ich praktycznych implikacji.

Rozważania na temat konstytucjonalizmu i praktycznych aspektów teorii prawa podejmowałam w ramach poprzedzających przedmiotowy przewód habilitacyjny publikacjach, spośród których dwie traktuję jako istotne z punktu widzenia dalszych prac: „*On the structure of legal principles, the test of coherence and political morality*” - opublikowane w ARSP Archiv für Rechts und Sozialphilosophie, Stuttgart 2010, ISBN 978-3-515-09608-9 oraz „*The constitutionality of law vis-a-vis minority rights*” - opublikowane przez Ashgate Publishing Company, Farnham-England 2014, ISBN 978-1-4724-4490-5.

Pierwszy ze wskazanych artykułów jest emancypacją tezy o potrzebie redefinicji pojęcia zasady tak aby odzwierciedlało ono sposób w jaki zasada jest stosowana w sądach konstytucyjnych i sądach ochrony praw jednostki. Traktowanie więc zasady jako funkcjonującej w sposób nonkonkluzywny pozwala zrozumieć praktyczne stosowanie zasady proporcjonalności. Postrzeganie zasad z innej perspektywy rodzi niebezpieczeństwo traktowania ich jak postulatów prawa czy wskazań nienormatywnych w procesie orzekania o prawach jednostki. Koncepcja zasad proponowana w artykule łączy jej pojęcie z ideą kultury prawnej (moralności politycznej w terminologii Ronalda Dworkina), którą ma odzwierciedlać tekst prawny. W artykule wskazuję więc na potrzebę stosowania testu koherencji z tak zastaną kulturą prawną jako podstawy oceny obowiązywania zasady prawnej, co oznacza że w odniesieniu do praw i wolności tradycyjna koncepcja źródeł prawa nie jest wystarczająca, tekst prawny ponadto nie rozstrzyga o znaczeniu tych praw proporcjonalnym czy dysproporcjonalnym ich ograniczeniu.

W artykule „*The constitutionality of law vis-a-vis minority rights*” natomiast zmierzam do wykazania, że pojęcie konstytucyjności prawa w ujęciu kulturowym w zakresie ochrony praw mniejszości zapewnia wzajemne uzupełnianie się porządków

prawnych, to jest krajowego i ponadnarodowych, w ramach których uczestniczenie współcześnie jest faktem. Systemowo rozumiana natomiast konstytucyjność porządku prawnego nieuchronnie prowadzi do rywalizacji tych porządków prawnych. Jest to zjawisko z założenia wykluczające realizację zasady maksymalizacji ochrony praw jednostki i wtórnych wobec nich praw mniejszości, zasadniczo bowiem ogranicza dyskurs prawny do ujętych w konstytucjach państwowych deklaracji praw i wolności człowieka. W ocenie zapewnienia najwyższego standardu ochrony w ramach nie konkurujących a uzupełniających się systemów prawnych istotne jest poza uznaniem kulturowo rozumianej konstytucyjności i tym samym sięganie w zapewnieniu jednostce i mniejszościom praw poza standard państwowy, istotna jest ocena zasięgu zasady egzemplifikującej prawo wynikającego z interpretacji danego prawa. Tym samym sama deklaracja obecności w danej kulturze poszanowania danego prawa nie może być wystarczająca dla uznania realizacji odpowiedniego stopnia jego ochrony. Faktyczny bowiem status jednostki czy mniejszości w porządku prawnym stanowi ocena zakresu rozumienia jego praw i stopnia potencjalnej możliwości jego ograniczeń.

Próbie z kolei wykorzystania klasycznej filozofii dla podstawowego problemu konstytucyjnego jakim jest stosowanie zasady proporcjonalności podjęłam w artykule „The legal principle of proportionality in the light of Hegel's legal philosophy” opublikowanym w Hegel-Jahrbuch, 2014, ISSN 2192-5550. W artykule staram się wykazać, że istnienie zasady proporcjonalności w porządkach prawnych, jej konstytucjonalizacja jest elementem heglowskiej koncepcji ewolucji człowieczeństwa. Zasada ta jest pomyślana jako podstawa koegzystencji różnych praw i wolności w ramach porządku prawnego. Stanowi ona o ewolucji wartości w ramach kultury prawnej, tak że kolizja wartości może w konkretnym zastosowaniu być rozstrzygniętą w sposób uprawomocniony ewolucją hegołowskiego ducha. Wpływ ewolucji ducha i samoświadomości jest odzwierciedlany w sposobie uzasadnienia wagi jaka przyznawana jest w porządku prawnym różnym wartościom. Zasadę proporcjonalności traktuję więc w artykule jako demonstrację nie-samo-wyalienowanego ducha historii.

Kierunki zainteresowań naukowych zdeterminowane były u mnie dwoma faktami: przekonaniem o istotności metody analitycznej w badaniu prawa, ale jednocześnie refleksją o potrzebie praktycznego spojrzenia na osiągnięcia pojęciowe i konstrukcyjne nauki teorii prawa. Zasadniczo więc moja praca naukowa przejawia nurt związany z problematyką konstytucyjności prawa, pojęciem zasady prawa, rozumowaniami formalnymi mogącymi mieć zastosowanie w prawoznawstwie oraz kierunek filozoficzny w postaci możliwych zastosowań i konfrontacji filozofii Hegla z zasadą proporcjonalności.

